

**”BRUKSKONSTEN I UPPHOVSRÄTTEN – I LJUSET AV NY  
PRAXIS FRÅN EU-DOMSTOLEN OCH PMÖD”**

**AIPPI SVERIGE**

**FRUKOSTSEMINARIUM DEN 12 DECEMBER 2019  
STOCKHOLM – GÖTEBORG - MALMÖ -**

**Advokaterna**

**Katarina Strömholm – Eva Blum**

**Strömholm Advokatbyrå – Advokatfirman Vinge**

# BRUKSKONST...VAD ÄR DET...?

## Wikipedia (SE):

*Brukskonst, nyttokonst, förr **tillämpad konst**, är tillämpandet av formgivning och estetik till **funktionella** och vardagliga objekt. Medan de sköna konsterna fungerar som en intellektuell stimulering för beskådaren eller den akademiska mottagligheten, innehåller brukskonsten formgivning och kreativa ideal för nyttoföremål, såsom koppar, tidningar eller dekorativa parkbänkar.*

*Områdena industridesign, grafisk formgivning, formgivning av kläder, inredning och funktionell konst anses tillhöra brukskonsten...//.*

# BRUKSKONST...VAD ÄR SPECIELLT FRÅN ETT IMMATERIAL-RÄTTSLIGT PERSPEKTIV...?

Patent skyddar funktionalitet och tekniska lösningar – MEDAN

- mönsterrätten/formgivningsskyddet undantar detaljer som uteslutande bestäms av funktion (4 a § mönsterskyddslagen/artikel 8.1 i förordning (EG) nr 6/2002 om gemenskapsformgivning)
- varumärkesrätten undantar form som är nödvändig för att nå tekniskt resultat (9 § varumärkeslagen)
- marknadsrätten undantar utformning som huvudsakligen tjänar funktionella syften (14 § marknadsföringslagen)
- upphovsrätten undantar funktion-idé-motiv från skydd – skydd omfattar endast den specifika, konkreta konstnärliga (litterära) form/uttryck ett alster tar sig

Olika skyddsobjekt – olika skyddsförutsättningar – olika skyddstid.

Funktionalitetsaspekten hos alster av brukskonst utgör utgångspunkten för alla upphovsrättsliga (och andra) bedömningar av skydd och skyddsomfång och intrång.

# SKYDDSOBJEKT - INNEBÖRD AV BEGREPPET "VERK" – ORIGINALITETSKRITERIET - KRAV PÅ "VERKSHÖJD"...?

Skyddsförutsättningar – kopplingar till begreppet "verk" – artikel 2(a) i Infosoc-direktivet – ingen definition.

Enligt EU-domstolens rättspraxis förutsätts att ett alster – för att kvalificeras som ett "verk" och omfattas av upphovsrättsligt skydd...

(1) Originalitetskriteriet: det alster som skall skyddas skall utgöra upphovsmannens egen intellektuella skapelse – avspegla upphovsmannens personlighet – detta är fallet om han/hon i samband med skapandet av verket har kunnat uttrycka sin kreativa kapacitet genom att göra fria och kreativa val (se bl.a. C-5/08 Infopaq, punkt 34-37; C-145/10 Painer, punkt 87-89; C-469/17 Funke Medien; punkt 18-20).

(2) "Fixeringskriteriet": det alster som skall skyddas måste ha tagit sig ett sådant uttryck att det kan identifieras med tillräcklig precision och objektivitet – dock att uttrycket inte nödvändigtvis måste vara bestående (se bl.a. C-310/17 Levola Hengelo BV vs Smilde Foods BV, punkt 40).

---

Begreppet "verkshöjd" är fast rotat i svensk upphovsrättslig praxis och doktrin – samlade begrepp för de krav som ställs för upphovsrättsligt skydd: resultat av självständigt andligt skapande + uppvisar viss grad av originalitet.

Högsta domstolens dom i NJA 2015 s. 1097 C-More Entertainment: begreppen "originalitet" och "verkshöjd" torde stå i rimlig begreppsmässig överensstämmelse med varandra.

PMÖD, mål nr PMT 5885-18; Daniel Wellington: det står "klart att bedömningen av om ett alster är att betrakta som ett verk ska göras med utgångspunkt i de av EU-domstolen formulerade kriterierna".

# SKYDDSSOMFÅNG - FINNS DET HARMONISERADE BEDÖMNINGSKRITERIER...?

Skäl 9-11 i Infosoc-direktivet: det huvudsakliga syftet med direktivet är att inrätta en hög skyddsnivå för bland andra upphovsmän, som gör det möjligt för dem att få en skälig ersättning för utnyttjandet av sina verk – inklusive för mångfaldigande av verken.

Skäl 21 i Infosoc-direktivet: krav på en vid definition av de handlingar som omfattas av mångfaldiganderätten.

**Utgångspunkt inom hela immaterialrätten (i vart fall i Sverige) – ju originellare/mer innovativt/kreativt nyskapande ett verk/uppfinning/kännetecken är desto större skyddsomfång tillerkänns det. Anges i de flesta domar där skyddsomfång bedöms.**

Painer-domen (C-145/10) – om porträttfotografier (punkten 97):

Det finns inte stöd i något direktiv avseende upphovsrätt för att räckvidden av det skydd som skall ges enligt artikel 2 a i Infosoc-direktivet är beroende av eventuella skillnader i möjligheterna till konstnärlig kreativitet i samband med skapandet av olika kategorier av verk.

**I Painer-domen avvisas nog främst "låsta" synsätt på verkskategorier som sådana.**

# SKYDD FÖR BRUKSKONST – SÄRSKILDA SKYDDS-FÖRUTSÄTTNINGAR...? NÅGRA UTTALANDEN I ÄLDRE PRAXIS...

Först: I och med mönsterskyddslagen – upphovsrättsligt skydd för brukskonst skulle endast förbehållas påtagligt särpräglade och originella alster.

Sedan: Kommit att ändras – lägre krav för skydd och korresponderande begränsat skyddsomfång

-----

## **NJA 1995 s. 164 Stickad tunika:**

Skydd...? Ett alsters formgivning kan inte enbart bygga på fackkunskap, god smak och enkla variationer av välkända modeidéer av mer rutinartad karaktär”

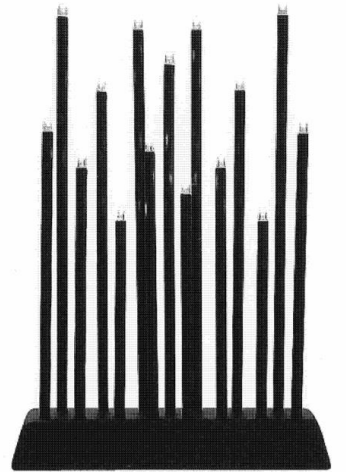
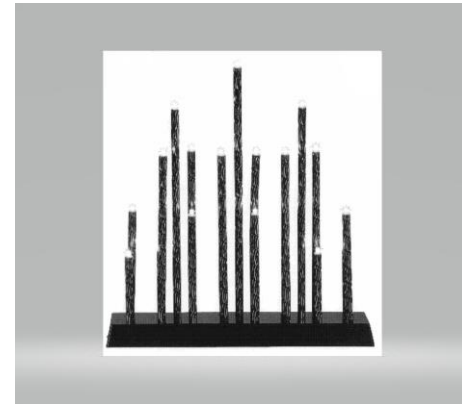
## **NJA 2009 s. 159 Mini Maglite:**

Skydd...? Det bör principiellt krävas att alstret åtminstone uppfyller sådana krav på originalitet och individualitet att det förtjänar ett skydd som sträcker sig längre än till ren avbildning.

Skyddsomfång...? Omfånget bestäms bl.a. med ledning av verkets originalitet.

**”ELFLUGAN”**

**SMÅK DESIGN STOCKHOLM AB ./. STAR TRADING I SVENLJUNGA AB  
PMÖD:S DOM AV DEN 28 JUNI 2019 (MÅL NR PMT 3854-18)**





# ELFLUGAN

Skyddsförutsättningar?

Skyddsomfångsbedömning?

Intrångsbedömning?



# SKYDDSFÖRUTSÄTTNINGAR

Verkshöjd – upphovsmannens egna intellektuella skapelse (avspegla upphovsmannens personlighet), verket ska kunna identifieras med tillräcklig precision och objektivitet.

PMÖD:

”[...] det EU-rättsliga originalitetsbegreppet [innefattar] ett krav på att verk ska avspegla upphovsmannens personlighet. Enligt Patent- och marknadsöverdomstolen är svensk praxis angående oberoende dubbelskapande väl förenligt med detta krav. Det innebär att frågan om risken för dubbelskapande också fortsättningsvis kan tjäna som [...] hjälpkriterium vid bedömningen av om ett alster är tillräckligt originellt...”

# SKYDDSFÖRUTSÄTTNINGAR

## PMÖD:

Elflugan har formgivits utan några särskilda förebilder eller inspirationskällor – ett självständigt skapande.

Stort utrymme för fria och kreativa val, trots vissa tekniska aspekter.

Distansera sig från sådant som fanns på marknaden sedan tidigare (prior art).

Elflugans formspråk och det helhetsintryck som de väsentliga formelementen skapar skiljer sig klart från vad som förekommit innan Elflugan introducerades på marknaden.

Elflugan kännetecknas av strikthet och återhållsamhet i fråga om detaljer och materialval. Elflugans gestalt visar en unik och genomarbetad elektrisk ljusstake och proportionerna ger ett balanserat helhetsintryck.

# SKYDDSFÖRUTSÄTTNINGAR FORTS.

Det balanserade helhetsintrycket uppnås genom olika detaljer i formgivningen, bl. a. tunna stavar i olika höjd grupperade i en spegelvänd symmetri, så att ljuspunkterna bildar olika vertikala och horisontella plan.

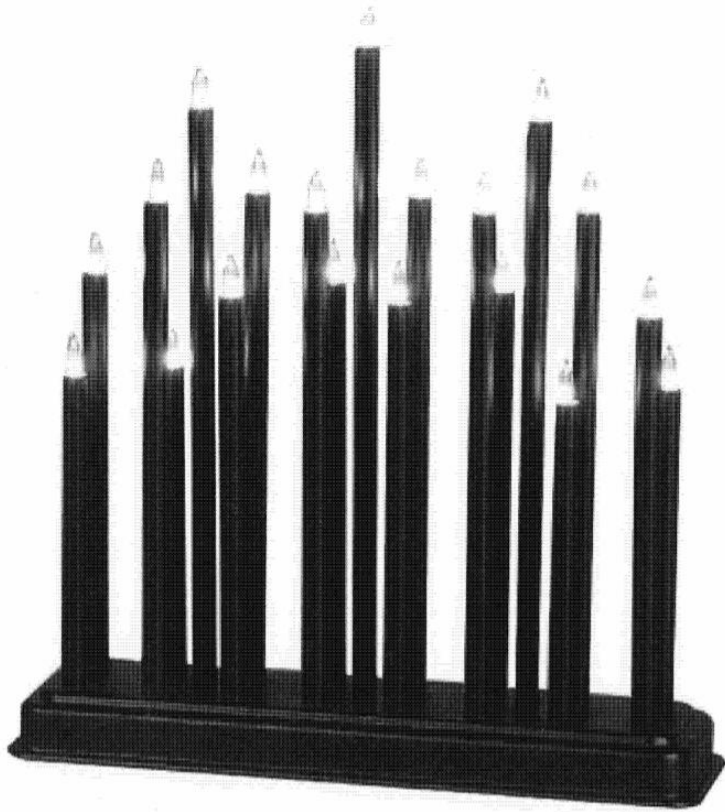
Elflugans formgivning är originell och utgör ett alster av brukskonst som är skyddat av upphovsrätt.

# SKYDDSSOMFÅNG

Samspelet mellan ett verks originalitet och dess skyddsomfång måste bestämmas med beaktande av vilka formelement det är som gör verket originellt. Samtidigt ska helhetsintrycket och inte detaljerna vara avgörande för vad som faller inom skyddsomfånget.

Elflugan är nyskapande och skyddsomfånget omfattar definitivt mer än direkta efterbildningar, men alster som till följd av skillnader avseende de karakteristiska formelementen eller det övergripande formspråket ger ett annat helhetsintryck faller utanför skyddsomfånget.

# TRIX LJUSSTAKE 19 L



# TRIX LJUSSTAKE 19 L

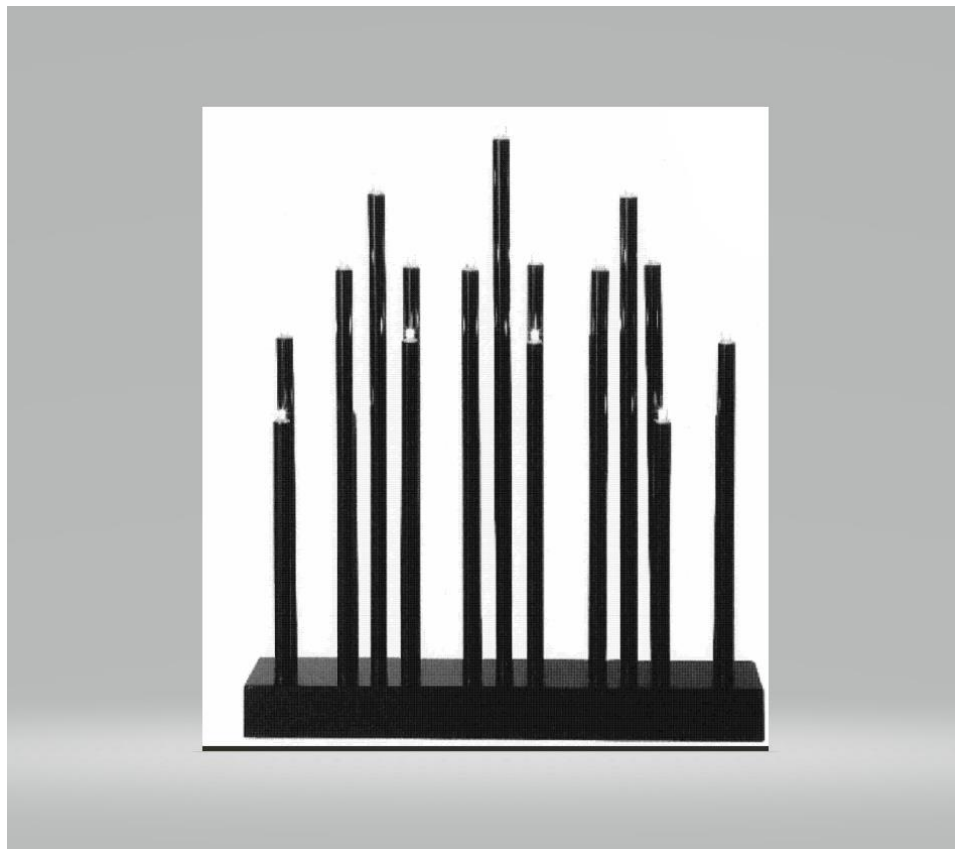
Väsentliga likheter med Elflugan: Stavarnas antal, gruppering av stavarna i spegelvänd symmetri och stavarnas inbördes proportioner

MEN

Stavarna inte lika påfallande tunna och inte heller av samma markanta höjd i förhållande till bottenplattan, större ljuspunkter som inte är samlade i en grupp som hos Elflugan

SLUTSATS Den strikta återhållsamhet och proportionering som hos Elflugan ger ett balanserat helhetsintryck återfinns hos Trix ljusstake 19L

# TRIX 19L PLASTLJUSSTAKE B/O MED TIMER



# TRIX 19L PLASTLJUSSTAKE B/O MED TIMER

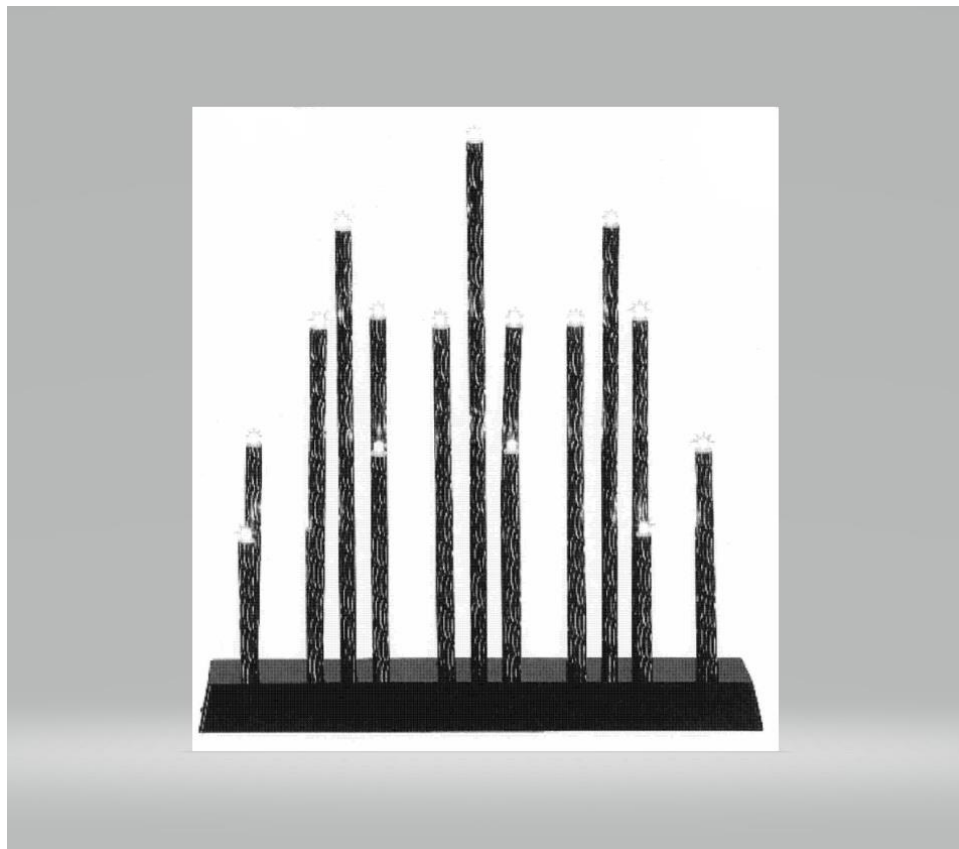
Väsentlig likhet med Elflugan:

Samtliga formmässiga särdrag (räta, vertikala, påfallande tunna stavar av markant höjd i förhållande till stakens längd, tätt placerade i grupper, spegelvänd fördelning av stavarna, olika höjder, ljuspunkterna samlade i grupp med olika vertikala och horisontella plan), trots att Trix är något mindre har den samma proportioner och ger i allt väsentligt samma helhetsintryck.

Skillnaderna är små (tillverkad i annat material och annan yta, är lättare samt att pinnarna uppfattas som gjutna i bottenplattan) och utan inverkan på helhetsintrycket.



# TRIX 19L METALLLJUSSTAKE B/O TIMER



# TRIX 19L METALLJUSSTAKE B/O TIMER

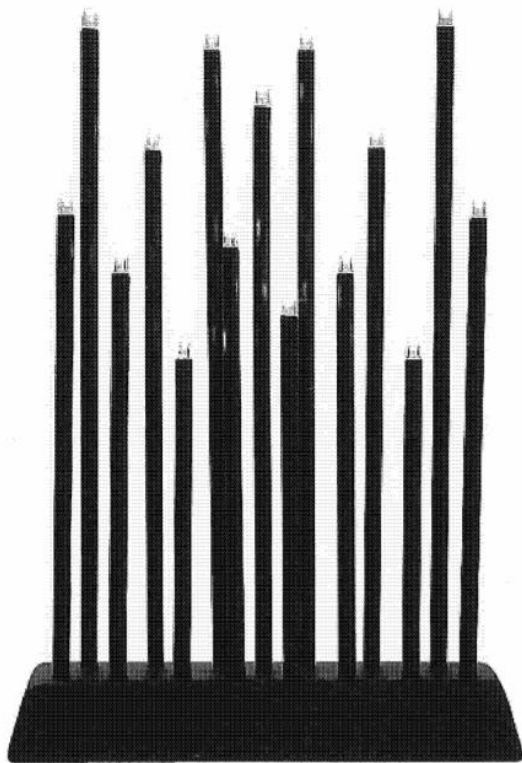
Flera av Elflugans formelement återfinns – antalet stavar med ljuskällor i toppen, placeringen av desamma på basplatta i rader, varierande höjd på stavar och den spegelvända placeringen.

MEN påtagliga skillnader:

Större skillnad i längd mellan högsta och lägsta stavarna innebärande att ljuspunkterna inte placeras tätt i grupp vilket är utmärkande för Elflugan, fasad fot i högblank plast och stavar i räfflad aluminium vilket skapar en glittrig och skimrande effekt.

Formspråket saknar det stilrena och sobra uttryck som präglar Elflugan. Inte strikt och återhållsam i vare sig detaljer eller materialval, vilket präglar Elflugan. Trots samma grundläggande formelement så ger Trix 19L ett helt annat helhetsintryck än Elflugan.

# STRIX LJUSSTAKE 15 LJUS



# STRIX LJUSSTAKE 15 LJUS

I ett fall som detta, där vissa väsentliga formelement är desamma och andra avviker, måste emellertid större vikt fästas vid formspråk, stil och uttryck än vid enskilda detaljer i formgivningen. PMÖD anser att ljusstaken på ett påtagligt sätt efterliknar Elflugans återhållsamma och strikta stil. Genom att Strix använt samma återhållna formspråk och vissa av de karaktäristiska beståndsdelarna hos Elflugan skapas väsentligen samma helhetsintryck.

Trots skillnader avseende vissa detaljer så faller Stix inom det upphovsrättsliga skyddsomfånget för Elflugan.

# DANIEL WELLINGTON AB ./. UR & PENN AB PMÖD:S DOM AV DEN 22 MARS 2019 (PMD:S DOM AV DEN 18 MAJ 2018)



# DANIEL WELLINGTON

## PMD:

Utgångspunkt för verkshöjdsbedömning – kan vara formgivarens egen redogörelse för formgivningsprocessen – jämförelse med det allmänna formförrådet vid tidpunkten för skapandet – avgörande blir helhetsbedömning av alstrets originalitet och särprägel.

Kommersiellt genomslag – behöver inte säga något om produktens upphovsrättsliga skyddsomfång.

Tämligen enkla variationer av redan välkända modeidéer.

DW-klockans element – förhållandet mellan den minimalistiska boetten i kombination med flerfärgat natoarmband = inte helhetsintryck som uppfyller krav på individuell och konstnärlig formgivning

**INTE UPPHOVSRÄTTSLIGT SKYDD**

# FORTS DANIEL WELLINGTON

## PMÖD:

EU-harmoniserade skyddsförutsättningar – originalitetskriteriet + ”fixeringskriteriet” – inga resonemang om att brukskonst skulle hanteras annorlunda än andra alster.

Urmakare – sakkunnigt vittne: trots krav på urverk, urtavla och visare – möjligt ge individuell prägel genom val av storlek på boetten, boettformen, val av material och färg, platt eller välvtt glas mm.

Uppgifter om utseendemässigt lika produkter på marknaden kan resultera i ifrågasättande av påstått eget intellektuellt skapande hos formgivare.

Kombination av tidigare kända formelement – hindrar inte att alster som helhet kan förtjäna skydd.

Skillnader jämfört med tidigare kända klockor.

FT har gjort olika egna val – fria och kreativa - som påverkat utformningen av klockan – boettens storlek och tjocklek, utseendet på visarna och utformningen av armbanden.

## UPPHOVSRÄTTSLIGT SKYDD

# FORTS DANIEL WELLINGTON

## Ur & Penn:

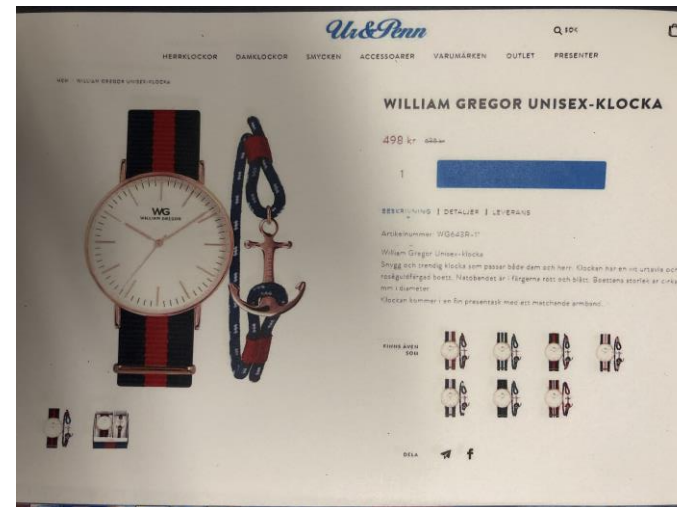
Oberoende dubbelskapande – vidareutveckling av eget klockprojekt

Vittnesförhör: visuella olikheter klockan och det tidigare projektet

Närmast identitet mellan DW-klockan och Ur & Penns klocka

Efterbildning

## INTRÅNG







**Katarina Strömholm**

**Strömholm Advokatbyrå AB**

**Tel. +46 708 41 00 99**

**E-mail: [ks@stromholmlaw.se](mailto:ks@stromholmlaw.se)**

**Eva Blum**

**Advokatfirman Vinge**

**Tel. +46 709 37 86 56**

**E-mail: [eva.blum@vinge.se](mailto:eva.blum@vinge.se)**